MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE
Departamentul muzicologie, compoziție și jazz

Diana Bunea

REALIZAREA SCENARIULUI DUPĂ UN OBICEI POPULAR

NOTE de curs
La disciplina *Ritualuri populare*
Ciclul I, specialitatea Canto popular, 0215.2

CHIȘINĂU, 2021

CZU **398.3:792.026**

REALIZAREA SCENARIULUI DUPĂ UN OBICEI POPULAR

NOTE de curs la disciplina Ritualuri populare

Autor:

Diana Bunea, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, Departamentul Muzicologie, Compoziție și Jazz

Redactor științific:

Svetlana Badrajan, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Departamentul Muzicologie, Compoziție și Jazz

Recenzenți:

Nicolae Slabari, doctor în studiul artelor, lector universitar, Departamentul Muzicologie, Compoziție și Jazz

Ecaterina Gîrbu, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, Departamentul Muzicologie, Compoziție și Jazz

Recomandat spre publicare de Consiliul Științific al Academiei de Muzică, teatru și Arte Plastice din Republica Moldova, proces-verbal nr. 2 din 16.02.2021

Bunea, D., 2021

AMTAP, 2021

CUPRINS

ADNOTARE 4
INTRODUCERE 5
1.CADRUL CONCEPTUAL 6
2.UNITĂȚI DE CONȚINUT
2.1.REALIZAREA SCENARIULUI DUPĂ UN OBICEI POPULAR..... 8
2.1.MODELE DE SCENARII DUPĂ UN OBICEI POPULAR..... 17
CONCLUZII..... 30
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ..... 31

ADNOTARE

Notele de curs *Realizarea scenariuluidupă un obicei popular* vin să completeze sursele didactice referitoare la una din cele mai importante teme ale cursului respectiv, legată de finalizarea acestuia, prin alcătuirea scenariului după un obicei popular și montarea scenică a acestuia, la examenul de licență. Scopul notelor de curs este de a prezenta etapele alcătuirii scenariului, particularitățile de selectare a repertoriului muzical, de redactare a stilului lingvistic, de structurare a conținuturilor dialogurilor și monologurilor. Un loc important se acordă particularităților legate de manifestarea scenică a obiceiului, simbolisticii mesajelor verbale și non-verbale, comprimării sau omiterii unor secvențe ale ritualurilor, impuse de factorul scenic. Notele de curs prezintă și câteva scenarii în calitate de model, 3 fragmente (*Constituirea cetei de colindători; Împletitul colacilor pentru colindători; Scălduşca – primul scăldat al copilului*) și 1 scenariu complet (*Șezătoarea de fete*) scris de cătrestudenții-absolvenți ai secției Canto popular, ce vor facilita activitatea de alcătuire a acestora, pregătirea pentru seminare și pentru montarea scenică a examenului de licență.

ANNOTATION

The present lecture notes, *Realization of the scenario of a folklore custom*completes the didactic sourcesthat refers to one of most important item of this course, linked by its finality, by realization of a scenario of a folklore custom and its stage set-up, at the license exam show. The main goal of this lecture notes is to present the stages of writing of scenario, the peculiarities of selection of musical material and of editing of linguistic style and of structuration the contents of dialogues and monologs. The author focuses on special peculiarities refers to the scene realization, to the symbolism of verbal and non-verbal messages, to the compression or omission of some sequences of the ritual caused by the scenic impact. The lecture notes presents, as models, a couple of scenario – 3 fragments (The formation of the group of carolers; Manufacturing of a ritual bread for carolers; The first bath of a child) and 1 complete scenario (The get-together of girls), written by the graduate students of the Folklore Canto section. These scenarios-models will facilitate the activities of the realization of this kind of scenario, the preparation for seminars and for stage set-up of the exam show.

INTRODUCERE

Notele de curs de față vin să completeze materialele didacticela *Ritualuri populare,* care este un obiect de specialitate pentru *Canto popular* și una din disciplinele de bază, cu rol decisiv în formarea profesională a specialiștilor în acest domeniu. Materialul se referă la una din cele mai dificile teme ce încununează întregul curs, și anume alcătuirea scenariului după un obicei popular, care se studiază la anul IV și care stă la baza desfășurării examenului de licență la această disciplină, ce constă în punerea în scenă a spectacolului, în baza acestuia. Materialele pentru studiul temei în cauză se află în temei sub forma unor articole separate, ceea ce reprezintă anumite deficiențe în completarea cunoștințelor pe acest segment al cursului. Tema dată are un caracter exhaustiv și generalizator, însumând de fapt cunoștințele acumulate de-a lungul anilor de studiu, astfel încât studenții trebuie să demonstreze nu doar cunoașterea aprofundată a materialului, ci și să prezinte o primă mostră a valorificării și promovării unui obicei folcloric, realizând în practică una din **sarcinile principale** ale acestui curs.

Tema pe care se axează prezentele note de curs se studiază pe parcursul Semestrului VIII, la anul IV de studii, însumând 30 de ore (8 ore de prelegeri, 4 ore de seminar și 18 ore practice de elaborare a scenariului, selectare a repertoriului șimontarea scenică a acestuia, la examenului de licență). Scopul notelor de curs se rezumă la facilitarea asimilării materialelor teoretice și a cerințelor practice legate de elaborarea propriu-zisă a scenariului, în vederea pregătirii către seminare și mai ales pentru realizarea spectacolului.

Studierea întregului curs are drept scop nu doar formarea profesională a tinerilor cântăreți, ci și păstrarea continuității poporului nostru pe acest pământ, aducând contribuția la cunoașterea obiceiurilor și ritualurilor folclorice, iar, prin aceasta, a trecutului și prezentului comunităților tradiționale, a aspectelor socioculturale și istorice ale vieții acestora etc. Interesul și cunoașterea aprofundată de către tinerele generații a tradițiilor naționale, a valorilor culturii și folclorului românesc în general, va înlesni și va da un imbold pentru salvgardarea folclorului, în cadrul legislației adoptate recent în acest sens, în activitățile profesionale ulterioare.

Subiectele și temele teoretice incluse în cadrului cursului cuprind întreg spectrul de obiceiuri de peste an și al celor familiale, dar și alte specii distincte ale obiceiurilor, conținutul

muzical și etnografic al cărora constituie un tezaur inestimabil al culturii naționale. Semnificativ este că în cadrul cursului este pus accentul pe obiceiurile din arealul specific zonei folclorice a Moldovei. Totodată, acestea sunt plasate în context mai larg, fiind studiate și pe plan comparativ cu întreg spațiul folcloric românesc.

Un rol deosebit de important în studiul disciplinei îl are **partea practică** ce include studierea materialelor muzicale ale obiceiurilor, alcătuirea scenariilor după un obicei popular și realizarea scenică a acestora, în cadrul spectacolelor prezentate la examenele de licență. Nu mai puțin important este și faptul că realizarea acestor obiective este legată și de cercetările individuale pe teren, studenții aducând obiceiurile din satele de unde vin sau de la buneii care le-au mai păstrat în memoria lor.

Ritualuri populare este un curs cu valoare de unicat, având în vedere atât materialele teoretice studiate, cât și activitățile practice ce le include. Cursul are un caracter complex și un rol decisiv în educația artistică și estetică, în formarea unor personalități artistice multilaterale, de înaltă ținută profesionistă, cultivă dragostea pentru adevăratele valori ale culturii populare.

I.CADRUL CONCEPTUAL

Notele de curs la disciplina *Ritualuri populare* reprezintă un material teoretico-metodologic și practic pentru studenți și profesori la specialitatea *Canto popular* și se axează pe formarea bazei conceptuale în domeniu, a abilitățilorteoretice și practice specifice disciplinei, cât și a celor de aplicare a cunoștințelor. Totodată, studierea cursului urmărește scopul de a forma specialiști de înaltă calificare, care vor contribui la conservarea și promovarea patrimoniului național ce se referă la repertoriile manifestărilor tradiționale și a valorilor folclorului în general. Astfel, la cele trei nivele ale studiului, este necesară acumularea anumitor cunoștințe și abilități.

1. **La nivel de cunoaştere şi înţelegere:**
    - Să definească și să explice obiectul de studiu;
    - Să caracterizeze clasificările muzicale, literare, etnografice ale obiceiurilor populare românești;
    - Să conștientizeze caracterul unitar sincretic al obiceiurilor, să cunoască trăsăturile și funcțiile acestora;
    - Să cunoască modul de desfășurare a ritualurilor populare, specificul costumației și a atributelor prezente în cadrul acestora;

- Să însușească cunoștințele legate de originea, evoluția, simbolistica obiceiurilor;
- Să cunoască și să deosebească diferențele locale, zonale și regionale ale obiceiurilor și stilurile de interpretare specifice;
- Să cunoască repertoriul muzical-literar al ritualurilor populare studiate;
- Să cunoască particularitățile realizării unor interviuri pe teren;
- Să însușească specificul de lucru cu sursele bibliografice.

2. La nivel de aplicare:

- Să includă și să promoveze în repertoriul artistic melodii din cadrul ritualurilor populare;
- Să alcătuiască un scenariu după un obicei popular;
- Să realizeze scenic un spectacol după un obicei popular;
- Să selecteze repertoriul muzical specific obiceiului, costumația și alte atribute specifice, în dependență de zona sau subzona folclorică;
- Să promoveze pe plan artistic, concertistic, didactic, în mass-media etc., tradițiile și valorile culturii populare.

3. La nivel de integrare:

- Artistică, de concert – ca interpreți și promotori ai folclorului tradițional;
- Didactică – ca și conducători de ansambluri folclorice de copii sau maturi, în cadrul instituțiilor de învățământ;
- Etnomuzicologică – ca și culegători și cercetători de folclor;
- De salvgardare și valorificare a culturii populare, în cadrul unor proiecte culturale naționale și internaționale.

Astfel,însușirea conținuturilor disciplinei*Ritualuri populare*, aplicarea lor în activitatea muzicală, pedagogică și de interpretare artistică, promovarea folclorului muzical și a tradițiilor etnofolclorice naționale în viața artistică și în practica interpretativă ș.a., va permite realizarea pe deplin a valorificării eficiente a conținuturilor disciplinei și la integrarea și succesul profesional al studenților.

II. UNITĂȚI DE CONȚINUT

2.1.ALCĂTUIREA SCENARIULUI DUPĂ UN OBICEI POPULAR

Generalități. Cursul universitar de obiceiuri populare inițiat de merituosul etnomuzicolog, întemeietor al specializării academice *Canto popular*, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, fiind predat la specialitatea canto popular deja de mai bine de 30 de ani. La anul IV de studii, au fost elaboratescenarii, pentru examenele de licență şi puse în scenă spectacole după un larg repertoriu al obiceiurilor folclorice, printre care: cele calendaristice de iarnă – Colindatul, Căpriţa, Căluţul, Şezătoarea; de primăvară-vară – Lăzărelul, Caloianul, Călușarii; din ciclul familial – principalele ceremonialuri nupțiale, ritualuri şi genuri din folclorul copiilor, al celui păstoresc ș.a. Majoritatea spectacolelor au fost foarte bine apreciate şi au avut succes, deşi au rămas a fi reprezentații „pentru o singură zi”, în virtutea caracterului didactic al acestora.

În cadrul acestui curs universitar se puneaccent pe elementul practic, pe apropierea maximă a studenților de ritualul propriu-zis. Partea teoretică include materiale grupate după mai multe aspecte, cum sunt originea, modul, timpul şi locul desfășurării, componența şi specificul cetelor, clasificarea, particularitățile zonale şi locale, trăsăturile poetice şi muzicale, stilul interpretării, ș.a..

Printre principalele **obiective practice** ale disciplinei se numără: studierea unui *repertoriumuzical* cât mai divers al obiceiurilor; alcătuirea unor *scenarii* după acestea şi, la anul IV, *punerea în scenă* a unui obicei popular sau al unui fragment al acestuia, în baza unui scenariu alcătuit de fiecare absolvent.

Aceste cerințe, conforme cu programul de studiu, necesită posedarea unor calități şi depunerea unor eforturi deosebite atât din partea studenților, cât şi din partea profesorului. Este evident, că spectacolul de licență prezentat de către studenți reprezintă nu doar rezultatul studiilor, ci şi a unui destul de mare volum de lucru adăugător, efectuat pe parcursul celor patru ani de studiu. Şi aici avem în vedere, în primul rând, eforturile personale, constante ale studenților care, în timpul vacanțelor, timpului liber, pleacă în expediții folclorice, colectând folclor şi diferite informații cu caracter etnografic, la obiectul dat. Este îmbucurător faptul că multe din spectacolele realizate au fost montate după materialele expedițiilor studențești. Aceste

materiale, alături de cursul teoretic, practic (repertoriu) şi studiul surselor bibliografice, constituie baza întregului proces de studiu la această disciplină.

Conducând acest curs din 1996, constat că tema abordată în prezentele note de curs este una din cele mai actuale pentru studenții canto popular, care, de la an la an, necesită anumite precizări, reformulări și noi abordări ale acesteia. Experiența ultimilor ani ne arată că studenții doresc să se implice cât mai profund și multilateral în procesul de pregătire a spectacolului de licență. Acest fapt vine în concordanță și cu procesele de regenerare și revigorare a creației populare tradiționale, a promovării proceselor de salvgardare a folclorului ce au loc la noi în republică. Participând la diverse manifestări, ei încearcă să adopte atitudini cât mai serioase față de moștenirea populară, simțindu-se „responsabili" pentru destinele acesteia, în virtutea vocației pe care vor să o urmeze. În acest context, spectacolul de absolvire vine ca o încununare a strădaniilor depuse și a studiilor efectuate pe parcursul anilor, fiind, în acest sens, un examen de maturitate profesională.

Autorii scenariului trebuie să aplice nu doar întregul arsenal de cunoștințe obținute, ci să demonstreze o atitudine de adevărat promotor al folclorului tradițional, să respecte cu strictețe fiecare detaliu al materialului folcloric de care dispun, să întrevadă în fiecare din detaliu caracterul tradițional. Pe de altă parte, ei trebuie să știe să discearnă între tradiționalul popular și stratificările moderne ulterioare. Lor le revine, de fapt, dificila sarcină de a prezenta un spectacol situat între tradiția populară și rigorile procesului didactic academic.

Etape de alcătuire a scenariului.

La prima etapă preliminară este important**procesul de selectare**a unui obicei popular pentru realizarea scenică, la examen, conform criteriului „eligibilității" scenice, - adică, dacă obiceiul respectiv se potrivește sau nu pentru o adaptare scenică. Spunem aceasta pentru că, după părerea noastră, nu toate obiceiurile folclorice întâlnite în spațiul românesc pot fi puse în scenă. Așa, din numerosul arsenal al acestora, trebuie să omitem câteva ce nu pot fi realizate scenic – spre exemplu, obiceiurile funebre. Totodată, trebuie să înțelegem că aceste spectacole reprezintă o finalitate a unui proces didactic academic, ele reprezentând, de fapt, o remodelare, o reinterpretare a unor obiceiuri populare rupte din contextul lor tradițional. Fiind adaptate pentru scena de concert, ele capătă o funcționalitate „didactică", iar calitatea lor trebuie să convingă comisia de examinare că studentul a însușit disciplina respectivă. Un astfel de scenariu trebuie să prezinte în același timp și un caracter informativ-cognitiv, cuprinzând (în special în text) cât mai

multe „date explicative” despre obicei, despre anumite „gesturi rituale” pe care le cuprinde, informații ce sunt menite să clarifice detalii ce țin de personajele, funcționalitatea, structurile, simbolistica și semnificațiile obiceiului etc.

Totodată, în selectarea unui obicei popular pentru scenariu trebuie ținut cont și de amploarea acestuia în practica populară. Spre exemplu, durata obiceiului nupțial, chiar și în versiune modernă, variază cu aproximație de la 8 la 24 de ore sau mai mult, pe când în versiunea scenică la examen (fie și un singur fragment al nunții) acesta durează aproximativ o oră, o oră și jumătate. Întregul obicei conține, la rândul lui, numeroase ceremonialuri și ritualuri mai mici ca dimensiuni/timp de desfășurare. Astfel, este evident că studentul trebuie să știe să selecteze doar anumite fragmente pe care mai apoi să le îmbine într-un singur spectacol de licență.

Tot la această etapă preliminară se va acorda o atenție sporită studierii detaliate a tuturor *componentelor extra-muzicale* specifice obiceiului popular: modul şi forma de desfășurare, anotimpul, timpul şi locul interpretării, componenta cetei, interpreții, costumele şi „recuzita” populară, contextul social sau familial, implicațiile funcționale şi semantice ale obiceiului.

O condiție primordială în crearea unui scenariu după un obicei popular este *respectarea autenticității sursei*, prin care înțelegem, în primul rând, sesizarea tuturor elementelor originale, „neaoşe”, definitorii ale vieții rurale, a comunitățiitradiționale, a satului, delimitarea acestora de tot de este străin, suprapus, modernizat; mai apoi – documentarea riguroasă asupra modului de desfășurare a obiceiului, în prezent şi în trecut – fapt care presupune nu doar anchetarea şi intervievarea, înregistrarea obiceiului direct de la „sursă”, ci şi studierea materialelor bibliografice şi a repertoriului, inclusiv din culegerile de folclor şi din materialele de arhivă. Anume respectarea autenticității este o condiție de bază a realizării unui astfel de spectacol. Una din *metodele* recomandate şi utilizate cu succes de către studenți, după cum am arătat mai sus, este cercetarea pe teren – intervievarea, anchetarea, înregistrările video-audio, în timpul expedițiilor folclorice.

Etapa a doua a alcătuirii scenariuluipresupune întâi de toate**elaborarea unei dramaturgii şi stabilirea personajelor,** conform modului de desfășurare a obiceiului ale sau al unui fragment al acestuia; schițarea în scris a scenelor şi a dialogurilor principale, trasarea unor linii (principale şi secundare) de subiect, delimitarea unor momente certe, cu semnificații de ritual sau non-ritual.

De menționat că în acest proces sunt absolut necesare marcarea şi accentuarea în scenariu a momentelor esențiale, ce ţin de funcționalitatea obiceiului. Mai mult, - dacă scenariul permite formarea unor astfel de dialoguri, - să fie inclus, cât se poate de detaliat şi explicit, un „mesaj informațional”, adresat publicului, care ar conține date despre „sensul” ritualului şi importanța lui în viața socială sau personală a actanţilor, „rosturile” lui benefice, augurale, etc. Toţi participanții la interpretarea unui ritual, alături de spectatori, fără de care – fapt extrem de important de accentuat aici – nu poate avea loc acesta, se situează, în astfel de momente, „în afara timpului”, conştientizând „suflul profund național” al obiceiului, în convingerea că participă şi contribuie la păstrarea şi transmiterea acestui valoros patrimoniu popular generațiilor viitoare.

În acest context, de o condiție necesară estecunoașterea şi respectarea unui șir întreg de reguli şi principii ce ţin de dramaturgie, scenografie, actorie şi regie – reguli inerente, totodată şi structurilor oricărui obicei popular, ca spectacol „unic în diversitatea sa”, ce poartă profunde caractere ale sincretismului arhaic. Astfel, studentul trebuie să dea dovadă aptitudini speciale, să se „transpună” în lumea satului, să o privească, oarecum, cu ochi de „dramaturg”, „scenarist”, etc. El va aborda o viziune amplă şi de ansamblu asupra întregului, va fixa momentele esențiale ale ritualului, va generaliza şi, totodată, va detalia şi evidenția anumite segmente verbal-muzicale, va crea o galerie de personaje „vii”, conturând caracterul fiecăruia, notând fiecare replică din cadrul dialogurilor ş.a.m.d. De asemenea, studentul trebuie să cunoască subtilitățile limbii vorbite, dar şi a celei literare. Astfel, pe lângă o foarte bună cunoaștere a obiceiurilor şi a variantelor regionale, „dramaturgul”-student trebuie să mai ştie să îmbine într-un mod cât mai fiesc şi desăvârșit, cât mai insesizabil, mai autentic posibil fiecare din aceste momente.

Un alt moment este legat şi de alegerea şi **pregătirea costumelor, detalierea recuzitei**, care are deseori un caracter ritualic (acestea pot fi diferite obiecte sau chiar mâncăruri speciale, utilizate în cadrul unui obicei – colaci, flori, buchete, inele, daruri, spice sau boabe de grâu, steag al cetei, ş.a.; mai apoi – sarmale, pilaf, balabuşte, babă, turte cu mac, plăcinte, etc.).

O atenție specială se va acorda **proiectării scenografice**, stabilirii mobilierului şi a interiorului „casei mari”, unde de multe ori se poate desfăşura obiceiul. Spre exemplu, în ceremonialurile nupțiale este necesară prezența zestrei (perne, ţolişoare, covoare mari sau scoarțe mai mici, etc.), ca unul din momentele esențiale ale obiceiului. Remarcăm aici, că de fiecare dată, toate aceste recuzite şi chiar mobilier au fost aduse de către studenți sau profesor de la ţară,

de la persoane care mai știu a confecționa, păstrează şi prețuiesc valorile populare. Anume de acest element depinde în mare măsură frumusețea şi caracterul spectacular al reprezentației. Studenții îşi dau mereu străduința şi deseori aduc în scenă adevărate „perle etnografice".

Următoarea etapă se referă la crearea personajelor. Menționăm aici aspectul creativ al acestui proces, în care studenții au posibilitatea să modeleze chipurile și caracterele personajelor, prin intermediul textului scris al scenariului, prin elaborareaunor anumite scene și episoade, uneori de factură umoristică, care, deși nu sunt obligatorii în cadrul subiectului ales, oferă originalitate și culoare întregului scenariu. De regulă, modelarea personajelor are lor în dependență de cantitatea și caracterele fiecărui student-participant la spectacol – iar la acest spectacol este obligatorie participarea întregului contingent de studenți de la secția *Canto popular*. Astfel, stabilirea personajelor și distribuirea rolurilor depinde în mod concret de cei**c**are vor interpreta spectacolul. Cea mai mare dificultate ce apare aici este, de regulă, lipsa băieților, astfel încât de multe ori autorii scenariului se limitează la personajele-fete (așa au fost, spre exemplu, spectacolele cu *Șezătorile*). Au fost și unele promoții, când unele fete mai „băiețoase" și-au pus haine de băiat, pălării, și-au lipit mustăți, și au interpretat cu succes și mult haz rolurile ce le-au revenit (de naș, vornicel, colindător ș.a.). Recomandăm aici ca personajele să fie create reieșind din caracterele reale ale studenților-participanți, adică să fie scrise după tiparele personalităților acestora, pentru a le „facilita" interpretarea.

Notarea în scris a textelor scenelor şi a dialogurilor principale constituie **o următoare etapă** în procesul de creare a scenariului. Deși în practica populară nu există texte scrise, în practica didactică este nevoie de fixarea scrisă aproximativ a 80-90 de procente din text. Totodată, ținând cont de faptul că obiceiul va apărea pe scena de concert, va fi nevoie ca textul scris să fie memorizat foarte bine. În baza textului bine memorizat, interpretul va putea improviza pe scenă în timpul spectacolului. Spunem aceasta pentru că este bine să se lase spațiu și imaginației creatoare a interpreților, pentru a improviza. La fiecare replică scrisă, întotdeauna mai pot fi adăugate în mod spontan câteva cuvinte, în dependență de inspirația și dispoziția de moment. Nu trebuie să uităm că este vorba de un spectacol de sorginte populară, de tradiție orală. Pe de altă parte, procesul improvizației nu trebuie să depășească anumite limite, ca să nu conducă spre acțiuni neprevăzute și să nu distragă participanții de la linia de subiect.

În această ordine de idei, **improvizația** rămâne a fi o piatră de încercare în scenă, iar pedagogul trebuie să o monitorizeze cu strictețe. De remarcat că „improvizatorii" trebuie să

„colaboreze” între ei, să știe a purta un dialog, să fie atenți la fiecare replică fără a scăpa din vedere locul exact al scenariului în care se află; să încerce să anticipeze încotro îi va duce improvizația și să estimeze cum sau cât de firesc vor putea „ieși” din improvizație, adică se vor transfera înapoi la linia de subiect. O problemă aparte aici o constituie vocabularul, decența, educația și cultura fiecărui actor. De acestea, în ultimă instanță, depinde o improvizație reușită.

Dialogurile, frazele scrise nu trebuie să fie banale, sterile, „de umplutură”, ci să poarte un caracter firesc, să fie interesante, informative (poate chiar explicative, spre exemplu, să conțină o „învățătură” a unui personaj mai în vârstă, o amintire a acestuia, o adresare celor tineri, etc.) şi, nu în ultimul rând, - în funcție de obicei, - să conțină şi o anumită tentă umoristică, o „vorbă de duh”, care poate fi inclusă practic în toate obiceiurile populare.

Un loc aparte revine utilizării proverbelor și a expresiilor populare, iar în dependență de obicei –a versurilor, ghicitorilor, cimiliturilor etc. În unele obiceiuri există fragmente întregi de text recitat, cum sunt orațiile de nuntă, care, evident, pot fi incluse în scenariu și interpretate ca atare.

Un alt aspect este legat de **respectarea vocabularului popular** în cadrul scrierii scenariului, iar în procesul de lucru asupra realizării scenice se va atrage atenția asupra păstrării pronunțieipopulare, pe parcursul întregului discurs. Într-un obicei popular, fie chiar și în versiune scenică, este impropriu utilizarea unui limbaj literar, presărat cu neologisme. Dimpotrivă, este binevenită utilizarea arhaismelor și a graiurilor locale caracteristice zonelor.

Trasarea unor linii principale şi secundare de subiect implică o foarte bună cunoaștere a modului de desfășurare a ritualului ales. Deși este posibilă și menținerea unei singure linii de subiect, totuși, recomandăm autorilor de scenarii să includă și linii secundare. Printre cele mai „solicitate” sunt dialogurile dinamice și deseori cu tentă umoristică dintre: o babă și un moșneag; bunică și bunel; fata mare și flăcăul care îi face curte; părinți - personaje care se pot încadra cu ușurință în cadrul multor obiceiuri. Aceste dialoguri ce se desfășoară „în paralel” cu subiectul central (spre exemplu al fragmentelor din nuntă, șezătoare ș.a.) oferă spectacolului un plus de personalitate și originalitate și mereu sunt bine primite de public.

Fixarea precisă a unor gesturi/elemente/dialoguri ce țin de ritualul propriu-zis şi, eventual, de non-ritual constituie o altă fază a creării scenariului. Remarcăm că la această etapă sunt absolut necesare marcarea şi accentuarea în scenariu a momentelor esențiale, ce ţin de funcționalitatea obiceiului. Mai mult, - dacă scenariul permite formarea unor astfel de dialoguri,

- să fie inclus, cât se poate de detaliat şi explicit, un „mesaj informațional”, adresat publicului, care ar conține date despre „rostul” ritualului şi importanta lui în viața socială sau personală a actanților, acțiunile benefice, augurale ale acestuia etc.

În acest context, este interesant că toți participanții la interpretarea unui ritual, alături de spectatori, fără de care acesta nu poate avea loc, se transferă, în astfel de momente, „în afara timpului”, conștientizând cât se poate de adânc „spiritul național” al obiceiului, în convingerea că participă şi contribuie la păstrarea şi transmiterea generațiilor viitoare, a unui valoros patrimoniu folcloric.

Menționăm anumite aptitudini de care trebuie să dea dovadă studentul în procesul de lucru asupra scenariului:

- Se va aborda o viziune amplă şi de ansamblu asupra întregului,
- Se vor fixa momentele esențiale ale ritualului,
- Se va generaliza şi, totodată, se vor detalia şi evidenția anumite segmente verbal-muzicale,
- Se va crea o galerie de personaje „vii”, conturând caracterul fiecăruia, notând fiecare replică din cadrul dialogurilor,
- Se va respecta specificul limbajului și vocabularului popular ş.a.m.d.; în acest context, studentul trebuie să cunoască subtilitățile limbii vorbite, dar şi a celei literare.

Astfel, pe lângă o foarte bună cunoaștere a obiceiurilor şi a variantelor sale regionale, „dramaturgul-student” trebuie să mai știe să îmbine în mod cât mai firesc şi desăvârșit, cât mai insesizabil, mai autentic posibil fiecare din aceste momente.

Tot în procesul de alcătuire a scenariului nu trebuie scăpat din vedere și un alt moment important, legat de **recuzită**. De cele mai dese ori, aceasta are un caracter simbolic, fiind ancorată în tradiție și în ritualul concret și trebuie prevăzută din timp. Spre exemplu, în ceremonialul nupţial al zestrei ar fi necesară prezenta unor obiecte cum sunt pernele, țoalele, covoarele mari sau scoarțele mai mici, etc, ca elemente tradiționale esențiale ale obiceiului. Tot în cadrul nunții sunt necesari colacii și busuiocul, iar pentru alte obiceiuri - spicele de grâu (în Drăgaica), crenguțele de măr înflorit (în Sorcova) ș.a.m.d. Drept recuzită pot fi considerate și bucatele special pregătite, spre exemplu, în cadrul nunții (sarmale, pilaf ș.a.), a obiceiurilor de iarnă (balabuşte, babă, turte cu mac în ajunul Crăciunului), la obiceiurile lăsatului de sec (plăcinte și mâncăruri din carne) etc.

Recomandarea noastră, venită din experiența mai multor spectacole de licență, este că „în jurul" acestor obiecte de recuzită tradițională este posibilă și chiar necesară alcătuirea unor dialoguri sau a unor scene întregi ale scenariului. Spre exemplu, la unul din examene (în 2012) a fost prezentat ritualul coacerii colacilor pentru colindători, în care absolventele au adus în scenă o bucată mare de aluat din care s-au împletit mai multe tipuri de colaci, iar textul fragmentului – de altfel, foarte cuprinzător – s-a axat în întregime pe acest proces, pe semnificațiile ce le are colacul în ritualul dat și pe explicațiile legate de tipurile de colaci și destinatarii acestora. Astfel, doar o singură piesă de recuzită poate „umple" un întreg fragment al spectacolului de ritual.

În general, crearea acestor fragmente de text este dictată de necesitatea de a explica publicului rostul prezenței obiectelor (sau a bucatelor) respective în cadrul ritualului, dar și de a accentua gesturile rituale efectuate de interpreți prin intermediul acestora.

Recuzita are și un important rol spectacular, de care depinde în mare măsură frumusețea şi caracterul reprezentației. De fiecare dată, toate recuzitele şi chiar mobilierul au fost aduse în scenă de acasă, de către studenți și profesori, de la persoane care confecționează, păstrează şi prețuiesc valorile populare. Studenții îşi depun străduința şi deseori în scenă pot să apară adevărate capodopere etnografice.

Un rol decisiv în scenariu îl are **etapa selectării repertoriului muzical-poetic şi intercalarea acestuia în scenariu.** Partea muzicală reprezintă „miezul" spectacolelor de licență a studenților de la canto popular. Ținem să subliniem aici importanța faptului ca repertoriul muzical selectat trebuie să provină dintr-o singură zonă folclorică sau chiar să fie din unul şi același sat, chiar dacăexistă o mulțime de variante ale unui şi aceluiași obicei, ele fiind diferite de la sat la sat, de la ceată la ceată, de la o interpretare la alta. Această etapă este deseori cea mai dificilă pentru studenți, pentru că implică mai mulți factori. În acest moment, profesorul trebuie să intervină, ținând sub observație acest proces.

O altă latură a acestei etape este şi respectarea *contextului interpretării* – corespunderea conținutului scenariului și a scenei concrete cu textul cântecului, în ceremonialul respectiv, păstrând astfel o legătură organică dintre textul vorbit şi cel cântat. În afară de aceasta, este foarte important faptul că aceste melodii vor fi *interpretate de studențiiînșiși* – deci, ele trebuie să corespundă şi caracterului artistic, capacităților vocale, diapazonului etc., acestora.

O ultimă etapă a alcătuirii scenariului se referă la**punerea în scenă a spectacolului,** proces ce implică, la rândul său, câteva faze**:**

- precizarea detaliilor legate de costume şi recuzită;
- lucrul asupra *mişcării în scenă*, şi, - dacă este prevăzut de scenariu, - asupra *elementului coregrafic;*
- *lucrul migălos asupra textului* (vorbirea, accentele, intonația, pauzele, intercalarea textului cu interpretarea melodiilor, etc.);
- *racordarea mişcării scenice cu textul, muzica şi dansul* care secondine în spectacol.

O problemă aparte care apare odată cu această fază este că alcătuitorul de scenariu este limitat în a-şi alege protagoniştii dintre studenții de la canto popular, unde, se ştie, numărul fetelor depășește pe cel al băieților. Deci, deja din faza de creare a scenariului, absolvenții trebuie să ţină cont şi de acest fapt. În unele cazuri, pot fi incluși şi actori sau dansatori invitați.

Printre dificultățile ce apar şi la această etapă se numără și cea legată de faptul că, deși studenții de la canto popular au în programul de studiu careva obiecte, ce ţin de actorie, (care apar şi dispar periodic din program) ei, totuşi, sunt „orientaţi" spre o activitate de soliști, aceste discipline fiind tratate ca fiind secundare. Aceste probleme se discută de mai mulţi ani, însă pînă acum nu s-a găsit soluția optimală pentru „funcţionarea" reală a acestora.

Astfel, ajungând la anul IV, la montarea scenică a spectacolului de licență la *Ritualuri populare*, studentului deseori îi vine foarte greu să aplice cunoștințele acumulate la obiectele de profil actoricesc şi să le racordeze la cerințele înaintate față de obiectivele propuse la ritualuri. Una din soluții, credem, ar fi conlucrarea, pe parcursul anilor de studiu, a profesorilor ce predau, pe de o parte, disciplinele obiceiuri, canto popular, folclor muzical, şi, pe de alta, disciplinele de profil teatral, desfășurarea unor „laboratoare de creație", etc.

Practica arată că mulți dintre absolvenții noștri devin şi conducători de ansambluri folclorice, care, în activitățile lor, presupun şi montarea unor spectacole folclorice. Deci, noțiunile elementare ale artei scenice, - arta vorbirii, regie şi dramaturgie, mișcare scenică, dans, sunt absolut necesare pentru viitoarele lor activități. Unii vor spune că un spectacol popular adevărat nu cere să fii actor, regizor, scenarist sau dansator profesionist, şi desigur, vor avea dreptate untr-o anumită măsură. Totuși, condiția de instituție superioară de învățământ presupune, în primul rând, şi condiția educării unor profesioniști în domeniu. Astfel, aşa cum cântarea populară are nevoie de o instruire profesionistă, aşa şi disciplina *Ritualuri populare* necesită o abordare serioasă, profesionistă, atât din partea profesorilor, studenților, dar şi a factorilor de decizie. În această ordine de idei, astăzi se impune introducerea în programul de

studiu a cântăreților de muzică populară, a unor obiecte de profil actoricesc şi regizoral, care să conțină, cel puțin, un minimum de noțiuni şi informații în domeniu. Considerăm acestea ca fiind absolut necesare pentru absolvenții de la canto popular, în orice activitate, legată de profesia pe care şi-au ales-o.

În concluzie, menționăm, că rezultatul final al procesului extrem de migălos de alcătuire a scenariului după un obicei popular cere de la echipa profesor-studenți o abordare cât se poate de serioasă, competentă, profesionistă. Să nu uităm că publicul, este, în ultimă instanță, cel care-şi spune cuvântul în aprecierea acestor spectacole. Astfel, protagoniştii au şi misiunea de a informa, de a forma gustul şi de a completa cunoştințele spectatorului, depunându-și pentru aceasta tot sufletul, toată dragostea lor de tara şi de neam.

2.2. MODELE DE SCENARII DUPĂ UN OBICEI POPULAR

Fragmentele de scenarii propuse mai jos au fost efectuate de către studenții-absolvenți ai secției *Canto popular*, în colaborare cu autorul prezentelor note de curs și reprezintă mostre ce pot servi ca repere în alcătuirea acestora. Remarcăm că scenariile propuse nu conțin exemplele muzicale ce au fost interpretate în spectacolele de licență.

MODEL DE SCENARIU I
TEMA: CONSTITUIREA CETEI DE COLINDĂTORI (FRAGMENT)

Personaje: Gospodarul, Gospodina, Feciorul, Bunica, Băiat 1, Băiat 2, Fata 1, Fata 2, băieți și fete

Recuzita: o cameră într-o casă de țară – decor rustic al scenei, un braț de lemne, un ulcior și păhărute, un coșuleț cu plăcinte.

În scenă gospodina muncește ceva manual, feciorul se joacă cântând la un fluier. De afară vine gospodarul cu un braț de lemne.

Gospodarul: Brrr! Ce frig e afară, anul ăsta o să fie iarna lungă, s-o pus un omăt mare...! Și tare repede mai trece și timpul ista, mai ieri dădeam foc la frunze și de-amu...iaca, iaca se apropie Crăciunul și Anul Nou...(*către fecior)* Măi Vasile, da voi ați adunat ceata de colindători?

Feciorul: D-apoi cum, taică?! Am vorbit cu Ion, cu Andrei, cu Gheorghiță de peste deal, și cu frații Mocanu din mahala noastră...

Gospodarul: Ia stai oleacă! Da Ghiță de peste deal nu colindă cu alde Pârvan din mahala ceea de sus?

Feciorul: Nu, tată, Ghiță anul ista o intrat în ceata noastră. Mata știi că suntem cei mai buni prieteni.

Gospodarul: Ei! Cred că are el vre-un interes aici la noi. Are el vreo casă pe care vre s-o colinde anumit.

Feciorul: Ei! Știi, mata, că la horă numai cu Tincuța a lu mam" Ileana joacă.

Gospodarul se retrage să facă focul.

Gospodina: O! Mătincă la primăvară jucăm la nuntă! Înseamnă că om ave o nuntă în mahala noastră...(*râde)* Și când vă adunați să repetați colindele?

Feciorul: Păi, maică, taman asta și voiam să-ți spun, chiar în sara asta ne adunăm. Uite, și lemne de foc o adus băieții. Ne adunăm aici la noi, ca de obicei.

Gospodina: Și ce? Amu se spune, dragu mamei? Vai de mine și de mine! D-apoi eu cu mâncarea ce fac?

Feciorul: Mamă, stai liniștită! Ion aduce un ulcior cu vin, da Anișoara s-o lăudat că face plăcinte.

Gospodina: Of! Trebuia să-mi spui mai devreme, că făceam și eu un ceaun de găluște. Ei, da las-că mai veniți voi și altă dată, că doar n-o să învățați toate colindele într-o sară.

Feciorul: Așa e, mamă, că doar trebuie să învățăm bine toate colindele care se cântau pe la noi. Că de altfel, ne facem de rușine, și... nici nu ne pornim să colindăm pe la casele oamenilor.

Gospodarul apare cu un ulcior cu vin.

Gospodarul: Vasilică, vin băieții ceia? Că eu focul de-amu l-am făcut, iaca și ulcioraș de vin am adus.

Vin tinerii, se aud bătăi din picioare, intră ceata și salut gazda.

Gospodarul, gospodina, feciorul: Buna seara, poftim în casă.

Ceata se așază pe scaune. Intră bunica.

Bunica: Bine ați venit, dragii mâcâi!

Băiat 1: Ce mai faci mătușică? Tot cu bătrânețile?

Bunica: Bătrână, bătrână, dar parcă mai ieri eram și eu așa ca voi.

Băiat 2: Și matale tot umblai cu colindatu?

Bunica: Am umblat eu, da nu pre, că pe vremea me mai mult flăcăii colindau și vuie satu de cete de colindători. Fetele așteptau cu mare nerăbdare să vină flăcăii să le colinde. Ei! Ș-apoi ce colinde frumoase se cântau...

Fata 1: Te rugăm să ne înveți și pe noi, că noi am învățat la școală, dar nu-s chiar din satul nostru.

Ceata: Te rugăm, te rugăm, bunicuță!

Bunica: Amuș, amuș, stați să-mi aduc aminte și apoi vă spun. *(se retrage)*

Gospodarul: Măi băieți, da nu vreți mai întâi să vă încălziți oleacă? Gustați câte un păhărel de vin făcut de mine, că tocmai am dat cep și tare bun o ieșit anul ista, că poama o fost dulce.

Băiatul 2: Mulțumim, da abia am venit și vrem să învățăm colindele că pentru asta ne-am adunat.

Băiatul 1: Până una, alta, vine și Anișoara cu plăcințele!

Gospodarul: Ei bine, cum vreți.

Fata 1: Oameni buni, da ați auzit că la Anișoara o fost pețitorii?

Ceata: Da cine oare?

Fata 2: D-apoi cine altul să fie? Parcă voi nu știți? (*îi șoșotește fetei 1 ceva la ureche)*

Fata 1: Aha! Apoi înțeleg eu de ce Jănel umbla așa bucuros mai alaltăieri!

Fata 3: L-am văzut și eu mai ieri pe uliță și nu știam de ce este așa de fudul, dar el de bucuros ce era, nici nu vedea lumea, pe nimeni în jurul lui.

Chicotesc cu toții.

Feciorul: O! Iaca anul ista ne ducem cu Vălarii la Anișoara. Ș-apoi, ce vin bun are badea Dumitru!

Fata 3: Ei da! La vin de-amu vă gândiți! Hai mai bine să ne amintim vreo două colinde.

Feciorul: Ei ce? Să începem?! Zic eu să ne amintim colindele de anul trecut. (*Începe a cânta primul vers, ceilalți îl urmează cântând în ansamblu două strofe până cineva încurcă cuvintele)*

Fata 4: Stați, că am scăpat o strofă. (*zice 1-2 rânduri din strofa uitată, apoi toți reiau de la strofa uitată și continuă să cânte.).*

Feciorul: Bun! Ce bine că n-am uitat-o chiar de tot. Să mai amintim una, aceea cu...(*începe să cânte și încurcă melodia)*

Băiatul 1: Stai, stai, că îmi pare că oleacă e altfel melodia.

Se apropie bunica.

Bunica: Măi! Da frumoase colinde mai cântați! Eu pe acestea nu prea le-am cântat.

Băiatul 2: Da ce colinde cântai matale? Spune-ne și nouă.

Bunica: Apoi am stat eu acolo într-o parte și mi-am amintit una pe care o cântam când eram și eu ca voi și mergeam cu steaua prin sat, că, dragii mâcâi, Crăciunul e nașterea Domnului Isus Hristos, e o zi sfântă și trebuie să o cinstim cum se cuvine.

Fata 4: Și cum se colinda cu steaua pe vremea matale?

Bunica: Apoi, se făcea o stea frumos împodobită cu iconița Maicei Domnului și se cânta cam așa...(*începe să cânte 1-2 strofe, toți ascultă și repetă cele auzite, sunt întrerupți de Anișoara cu plăcințele).*

Fata 5: Bună sara, iaca am venit cu plăcinte fierbinți, numa ce le-am scos din cuptor.

Băiat 1: Anișoară, da ce n-ai venit mai încolo?(*toți râd)*

Fata 5: Da ce? Nu cumva de-amu vreți să vă duceți?

Fata 2: Da tu cum crezi, Anișoară? Că noi de când stăm și cântăm colinde aicea, cred că s-o-noptat de-a binelea.

Gospodarul: Ei! Lăsați-o și voi în pace, o venit tocmai la țanc că eu de când vă aștept să vă cinstesc cu un păhăruț de vin de-al meu. Ia serviți vă rog.

Gospodarul cinsteşte ceata cu vin şi Anişoara îi serveşte cu plăcinte. Tinerii beau şi mănâncă lăudând vinu şi plăcintele de gustoase ce sunt.

Fata 2: Vă mulțumesc frumos, da eu trebuie să mă duc că mă așteaptă părinții, și mama mi-o spus să vin mai devreme acasă.

Băiat 2: Mergem și noi că s-o făcut târziu. Mulțumim frumos! Rămâneți cu bine!

Gospodarul, gospodina, feciorul îi petrece.

MODEL DE SCENARIU II

TEMA: PREPARAREA COLACILOR PENTRU COLINDĂTORI (FRAGMENT)

Personaje: Gospodina, Gospodarul, Fiica, Fata 1, Fata 2, Fata 3, Fata 4, Fata 5, Fata 6.

Recuzita: o masă în stil rustic, un vas cu făină, o covată cu o bucată de aluat frământat, vase pentru copt, prosoape de bucătărie, un ulcior cu apă, câțiva colaci și hulubași gata copți, alte decoruri în stil rustic.

Gospodina: Cristinuță, Veruță, da voi n-ați rămânea oleacă să mă ajutați la făcut colaci și hulubași pentru colindători?

Fata 4: Cum să nu? Cu mare drag. Da eu încă de anul trecut am învățat de la bunica mea să fac hulubași din aluat.

Fata 3: Da ai frământat de-amu aluatul?

Gospodina: Cum să nu?! Din draga dimineață l-am adunat, plămădit și l-am frământat cu bade-to Dumitru, amu îi numai bun de împletit.

Fata 5: Lele Lenuță, se poate să rămân și eu? Că tare mi-i drag să mă joc cu aluatul...

Gospodina: Ei! Aici cu jucatul nu merge, că apoi obosește aluatul și nu mai mâncați voi colaci.

Fata 5: Apoi, m-oi învăța și eu, nu mă alunga.

Gospodina: Nu te alungă lelea, că să vezi amuș câtă treabă este de făcut!

Gospodarul: Măi nevastă, mă duc să vă aduc covata cu aluat. Vasile, mergi să mă ajuți? (*ies de pe scenă)*

Intră două fete întoarse din drum (Ana și Diana Burghelea)

Fata 6: Nu te supăra, lele Lenuță, dar am venit și noi să-ți dăm o mână de ajutor.

Fata 7: Ai mei încă n-au pus aluatul la frământat și vreau să mă învăț și eu.

Bunica: Bine, dragele mele, dacă n-ați împleti colacii la Crăciun, apoi cînd o să mai învățați?

Gospodina: Eu mă bucur că vreți să învățați să faceți crăciunei, colaci, hulubași....

Fata 5: Da facem și hulubași?

Bunica: Cum să nu? Anumit c-om face! Ce fel de Crăciun fără hulubași și crăciunei?

Intră gospodarul și feciorul cu aluatul.

Gospodina: Puneți-l aici, că uite, și masa ma pregătit-o. Magdaleno, ia adă niște făină din cămară, ia strachina ceea de pe horn că amuș om lua aluatul la împletit și să nu se lipească pe masă, trebuie să avem făină.

Magdalena pleacă după făină.Gospodina îi strigă în urmă.

Gospodina: Adă și sâta aia deasă s-o cernem aicea, pe loc.

Bunica: *(strigând)* Nu trebu! Stați că eu am lăsat oleacă de făină cernută de azi dimineață de la frământat.

Magdalena se întoarce cu făină. Gospodina face semnul crucii sie și aluatului.

Gospodina: Doamne-ajută la făcut colaci.

Bunica: Să fie într-un ceas bun. *(își face semnul crucii)*

Femeile, fac cîte o vargă și împletesc colacul.

Bunica: Ai grijă, nu întinde pre tare varga ca să nu iasă pre subțire colacul.

Goapodina: Doamne, mamă! Nu mai sânt copchilă de-amu, da matale tot mă înveți încă!

Bunica: Lasă, nu te mai supăra că tare ți-a păre bine când or veni colindătorii și îi ave cu ce te lăuda. Iaca, eu zic să facem primul colac fără vargă pentru colindătorii mai mărunței, tot lor le vom face hulubașii, pupeze pentru fetițe, crăciunei de pus la icoane și de dus la biserică că tare frumoasă-i slujba de Crăciun.

Fata 3: Lele Lenuță, da faceți și colaci cu vargă pentru colindătorii mai mari?

Gospodina: Ia uitați-vă ce fată isteață! De unde știi tu de colac cu vargă?

Fata 3: D-apoi eu de anul trecut încă am aflat, că badea meu și cu tăica când au fost la colindat, s-au întors încărcați de colaci, și toți erau cu vargă.

Fata 5: Da la mine, mama, numai de aiștea coace!

Bunica: Păi! Dacă tot ziceți că știți, să-mi faceți și mie un colac cu vargă.

Fetele: Cu mare drag!

Fetele fac colacul. Gospodina se adresează Dianei.

Gospodina: Asta de-amu nu-i joacă, că noi așa am apucat și voi șa fel, dragele mele, trebuie să păstrați tradiția, trebuie să știți a face de toate.

După ce au făcut colacul, toate se miră și îl laudă.

Fiica: Iaca fetelor, de-amu sunteți bune de măritat.

Gospodina: Iaca o mai rămas oleacă de aluat pentru pupăze și hulubași.

Gospodina face o vargă, o taie în câteva părți, ea face primul hulubaș și îl arată la fete îndemnându-le să încerce și ele. Fetele fac câte un hulubaș. Se pun hulubii pe o tavă.

Bunica: Tare frumoși o ieșit! Bravo fetelor, de-amu...pot să pun și eu mâinile pe piept...

Fetele râd.

Gospodina: Ei, mamă! Iaca ai zis și mata!

Fata 4: D-apoi cine o să împartă hulubașii la colindători?

Bunica: Ei! Stați că nu mai mor eu cu una cu două! *(privind hulubii și colacii)* Frumoși o ieșit toți, îi lăsăm oleacă să crească și pe urmă îi dăm în cuptor.

Gospodina: Vă mulțumesc pentru ajutor, fetelor, știam eu că sânteți bune gospodine.

Fata 7: Și noi vă mulțumim, bucuroase că ne-ați primit, de acum cred că ne ducem acasă.

Gospodina: Bine, duceți-vă că-i târziu, vă aștept cu colindatu.

Gospodina și fiica iau tavele.

Gospodina: Magdalena, hai să dăm colacii în cuptor, mă ajuți să-i duc?

Bunica: Stați că trebu mai întâi de așezat și de tras focu în cuptor.

Gospodina: N-ai grijă, mamă, că l-am așezat eu.

Bunica: Da când ai reușit? Știam că ești harnică, da chiar așa?

Gospodina: D-apoi am cui semăna. Că nu era să te las pe matale să-mi încurci (*râde*). Că-n tot anul nu mă mai lași să mă apropii de foc. Și când vrei mata să mă mai învăț? Că de-amu și eu îmbătrânesc.

Bunica: Da n-ai lăsat pre mult jăratec? Să ai grijă ca nu cumva să arzi colacii. Să nu uiți să scoți mai devreme hulubașii.

Gospodina: Stai fără grijă, mamă, mata uite-te la ceas să știm la ce oră să-i scoatem.

Bunica: Ei bine dară, Doamne-ajută!

MODEL SCENARIU III
TEMA: SCĂLDUȘCA – PRIMUL SCĂLDAT AL COPILULUI (FRAGMENT)

Personaje: mama copilului (Măriuța), tatăl copilului, bunica bătrână (B.B.), bunica cea tânără (B.T.), nașa, cumătra

Recuzită: covată pentru scăldat copilul, ulcior cu apă, hăinuțe de copil mic, busuioc, o păpușă înfășată, un leagăn de copil

Tata: Măriuță, nici nu știu ce sa mai fac de bucurie, că am un băiat, o dată băiat! Deamu, Măriuță, putem să avem și 10 fete, că băietul o să ne fie stâlp la bătrânețe!

Mama: Slavă Domnului că-i sănătos și frumușel!

Tata: Apoi că-ți seamănă ție – leit!

Mama: las-să mai crească, și-om vedea noi cu cine a semăna!

*(Intră **B.T.** cu țuica și dulceața pe un platou*) : ce face odorașul nostru? (*se apropie de copil și îl dezmiardă*) Da cine-i frumușelu, da cine-i mititelu, da cine-i scumpușoru mămucăi, da cine scâncește așa frumușel? Da pe cine-l așteaptă azi scăldușca?

B.B. apoi numai că a treia zi de la naștere, copilul trebuie scăldat! Da nu așa, pur și simplu, știți și voi că este o rânduială din bătrâni! Ionele, dragu mamucăi, ia să te duci să aduci covățica ceea în care te scăldam pe când erai mic, că demult am pregătit-o, am făcut-o lună.

B.T. Tare-ți mai plăcea să te bălăcești, și făcei o apăraie prin toată casa… parcă mai ieri erai și tu cât o lingură!

Tata: când o fost asta, mamă, că eu nu mai țin minte! (pleacă)

B.B. Măriuță, ia dă-te mai încoace, să-ți arate mămuca ce o pregătit pentru scăldușcă, că așa am apucat și eu! Și, la ai mei copchii tare le-o priit, o crescut sănătoși și n-o mai știut de boli!

Mama: (cu interes) ia să văd!

B.B. (scoate dintr-o băsmăluță) am aici un fir de busuioc, de pus în scăldătoare, și-l păstrez de la Duminica mare! Că flăcăul scăldat în busuioc, o sa-i fie drag la fete!

Mama: of, nu știu, da de pe-amu uite ce-i de frumușel, și dac-al mai scăldăm și în busuioc….

Intră tata: (un pic enervat) of, mămucă, n-o găsesc nicăieri, nu știu unde ai zătrit-o!

B.B.: Mare poznă, da oare unde am pus-o? ia hai să văd, că eu singură am uitat! nu-i în casa cei mare?

Tata: bine, mă duc să văd! (*se porneşte înainte*)

B.B.: stai că merg și eu că am să-i spun ceva mamei! (*pleacă ambii*)

Rămâne mama și cu B.T.

Intră **Naș**a și **Cumătra**: Bună ziua și bine v-am găsit!

B.T. (*le iese în întâmpinare cu țuică și dulceață*) bine ați venit sănătoase, fericite și voioase, poftiți de intrați să vă cinstim cu drag! Poftiți de serviți, gura v-o îndulciți, inima v-o încălziți, bucuroase la scăldat să fiți! (*întâi servesc, apoi intră și dezbracă hainele*)

Nașa: ce face finișorul nostru, (*se uită la copil*) of, nu știu cui seamănă, da tare-i frumușel!

Cumătra: iaca aici i-am adus și daruri, cum se obișnuiește pe la noi – niște faguri de miere și o străchinuță de caș dulce.

Nașa: eu am adus niște de hăinuțe noi, să-l îmbrăcăm după scăldușcă în toate noi, că așa se cuvine. (scoate și pune pe masa copilului). Și niște plăcințele nana o făcut, și prăjiței cu nucă și dulceață de trandafir! Și niște pâinică am copt.

Mama: mulțumesc, nășică, și cumătriță dragă (*se îmbrățișează*) (*se uită la hăinuțe*)

Intră tata și B.B. cu covata.

B.B.: am găsit-o până la urmă, da știți unde era? În cui după perdică!

MODEL DE SCENARIU IV

TEMA: ŞEZĂTOAREA (Scenariu prezentat la examenul de licență la Ritualuri populare în anul 2011)

Personajele:

Fata Maria (gospodina casei) – Alina Ureche

Bunica Ruţa – Neonela Duplei

Bunelul Ion – Ion Mingalatev

Două prietene: Ileana – Alina Petica

Catinca – Stela Botez

Domnica – Alina Munteanu

Ioana – Olga Sava

Anişoara – Diana Burghelea

Ruxanda – Augustina Dogot

Irinuța – Vera Doronin

Viorica – Diana Vieru

Sofica – Elena Ciobanu

Costică – Oleg Donțu

Ştefan – Nicu Mâță

Marin – Victor Bondari

Gheorghe – Iulian Corochi

Recuzită: lucru de mână pentru fete (brodat, împletit ș.a.)

**Fata singură în casă. Intră bunica*

Bunica - Mărioară, fă lumina mai mare, să vadă lumea că avem șezătoare. Da' eu mă duc să aţâţ focul în cuptor şi să fac plăcințele.

Maria – Bine, bunico, grăbeşte-te cu mâncarea şi vino şi mata cu noi !

Bunica – Elei...! Pe vremea mea nu lipseam nici de la o şezătoare. Şi cu bunelul tău tot acolo ne-am cunoscut. *Pauză* Da' nu l-ai văzut pe ghiujul cel bătrân, pe unde s-o rătăcit, o făcut el oare ce i-am zis ?

Bunica iese pe o clipă. Intră două prietene şi se salută.

Ileana – Ori îmi pare, ori am venit primele ?!

Catinca – Dacă trăim într-o mahală! Ştii Marie, ce-am auzit ? Fetele din mahala de jos, aseară la şezătoare, au tors câte două fuioare!

Maria – Oare chiar aşa să fie ? Fiecare pasăre cu pana ei se laudă.

Catinca – Dumnezeu cu ele, noi om lucra şi nu ne-om lăuda atâta!

Maria – Hai să stăm şi să ne apucăm de lucru!

Fetele se aşează şi îşi scot obiectele pentru lucrat.

Ileana – Marie, da' unde ţi-s părinţii?

Maria – Au plecat de dimineață la târg (iarmaroc) la Prodăneşti, o să înopteze la moşu' Vasile şi se întorc mâine.

Ileana – Da' bine că au la cine înnopta că uite ce frig s-a lăsat afară. Moşu' meu Lisandru, mai dăunăzi, când a fost la moară la Bobuleşti, ştiu că bine-o mai păţit-o...

Maria şi Catinca – Da' ce-o păţit Ileana?... Ce s-a întâmplat?

Ileana – Apoi, fetelor, uneori nu cauţi, da' o găseşti...**se şoşotesc.*

Maria, cântă solo, un CÂNTEC de dor

Intră bunica.

Bunica – Ei, dragele mâcăi, harnice, ele de cum o venit, s-o şi apucat de lucru...şi nici urât nu li-i. Ia să văd ce lucrați?!

Ileana – Eu...iaca brodez o băsmăluţă, da' Tincuţa împleteşte mănuşi de lână lui Gheorghe, să-i fie mai cald la armată (*chicotește*)

Catinca – (*deranjată, îi răspunde*) Las-că ştiu şi eu după cine oftezi când coşi la băsmăluţa ta.

Bunica – *(încercând să facă pace, schimbă tema)*Şi Mărioara îşi face zestre. Aţi văzut ce trandafir frumos croșetează? Pe vremea mea, dacă avea cineva un izvod cu trandafir in sat...îmi amintesc cum o venit Dochiţa lu' Melinte în sat şi de atunci se tot face şi pe la noi.

(*dialog improvizat despre flori și ornamente, fetele admiră broderia Măriuței)*

Catinca – Foarte frumos, ai mâini de aur!

Bunica – Of, m-am luat cu vorba, mă duc să văd dacă mi-a răsărit aluatul.*Bunica pleacă.*

Fetele se apucă de lucru, cântă un CÂNTEC de dragoste

Vin celelalte fete, se saluta.(Anişoara, Ruxanda, Ioana, Viorica, Irinuţa)

Anişoara – Marie, eşti acasă?

Maria – Acasă, că doar vă aştept la şezătoare!

Catinca – Da'...ce aşa greu aţi venit fetelor? De când vă aşteptăm!

Ioana – Ei, s-o pus un omăt, că abia am ajuns!

Ileana – Văd, Anişoară, că n-ai venit singură, ţi-ai adus ajutor ?!

Ruxanda – Are ţaca Domnica două fete mari, ştiu a lucra toate celea.

Intră bunica, aude discuţia.

Bunica – Irinuţă, de când nu te-am văzut...te-ai făcut mare, cred că ştii a broda, a împleti, a croşeta de-ai venit şi tu la şezătoare?!

Viorica – Las' c-om învăţa-o noi, mătuşă Ruţa! Chiar dacă nu ştie!

Anişoara – Ştie ea...ştie! Numai că-i mai ruşinoasă.

Maria – Treceţi şi vă aşezaţi şi să ne îndemnăm, că noi ne-am şi apucat de lucru.

Se aşează şi încep a lucra.

CÂNTEC SOLO DOINIT, DE DRAGOSTE NEFERICITĂ

Cântecul e întrerupt de şoşoteala fetelor.

Anişoara şopteşte ceva la ureche Mariei. Se ridică cu fusul şi merg spre bunica.

Maria – *îi spune bunicii la ureche, apoi...* - Bunica, te rog pentru ultima dată!

Ileana – Hai...te rugăm, până nu au venit flăcăii!

Bunica – Ce?

Maria şi Ileana*ruşinate* – Să ne ghiceşti!

Bunica – Hei, ștrengăriţelor, numai la asta vi-i gândul! Bine, bine, da' numai luaţi de seamă să nu intre moşneagul, că de mă prinde... Daţi-vă cu trei paşi înapoi, întoarceţi-vă şi nu vă uitaţi!

Fetele se mai întorc şi bunica se mai revoltă.Bunica le „vrăjește":

Bunica – Ciocolică, ciocolele ce fetiţe frumuşele, să leghicească mâca de măritat...

Ioana bocănește, ca să le sperie și să le strice ghicitul:

Ioana – (*tare*) Nu crede-ţi fetelor, că şi eu m-am ghicit şi tot nemăritată am rămas.

Maria – Ştiţi fetelor, eu mai cunosc un fel de ghicit pe care bunica nu vrea să ni-l arate.

Scoate cărţile.

Bunica – Ei...fetelor, ascultați ce vă zic eu...că am destui ani trăiți pe fata pământului...Slavă Domnului! Nu vă grăbiți la măritat, că şi sita cât îi nouă, stă în cui, da‘ pe urmă – ajunge şi sub laiță!

Fetele, un pic decepționate, se așază iar să lucreze.

CÂNTEC DE DOR INTERPRETAT ÎN GRUP

Vin băieții (Ştefan, Marin, Costică, Gheorghe așteaptă în tindă), bat la uşă. Fetele nu-i observă, cântă mai departe, băieții se opresc şi ascultă un pic, apoi intră.

Marin – Ei, fetelor, îi rău cu noi, da-i mai rău fără noi!

Ştefan – Bună seara! Să vă crească șezătoarea mare, Doamne ajută!

Ştefan şi Ileana se retrag pe neobservate în alt colț al scenei și se șușotesc. Ioana încearcă să le strice idila:

Ioana – Ştefan, da‘ Gheorghe nu vine?

Ştefan – *(un pic supărat)* a şi venit, te-așteaptă în tindă”

Marin – Ce faceţi, fetelor?

Fetele – Zestre!

Ştefan – Faceţi, faceţi, fetelor zestre...că zestrea pe toate le astupă, ea şi pe drac îl pupă!

Ileana – Bădiță, numai fețișoara mărită fetișoara!

Ioana – Frumusețea-i trecătoare...iaca – mintea...!

Intră moşul

Bunicul – De departe trandafir, da‘ de-aproape...borș cu știr...!

Bunica – Ai, ghiuj bătrân, ai sosit? Amu‘ se vine? Pe unde mi-ai umblat? Casa-i plină şi tu umbli şi semnezi condica la crâşmă...?! Ce...? Mătincă ai flămânzit, de-ai tras acasă ?

Bunelul – *(zice încet, ca pentru dânsul)* Nici nu mă aşteptam la o primire mai bună! *(cu voce tare)* Că bine zici, babă, m-a lovit o foame..., da‘...cu ce-s plăcintele? Că tare bune le faci!

- Şi ştiți...mă gândesc eu...că la plăcinte şi un pahar de vin nu strică!

Bunica – Ia...mai taci din gură!

Bunelul – De care vin să aduc? De busuioacă sau de tarască?

Băieții – De busuioacă, de busuioc!

Sofica – Ștefan, cântă-ne ceva sa ne bucuri inima!

CÂNTEC SOLO DE ÎNSTRĂINARE

Ruxanda – Ce, Costică, nu-ţi ticneşte veselia noastră? Tot cu gândul la ducă eşti. Am auzit că ne laşi de săptămâna care vine, te duci la armată?!

Domnica – Cine-o să ne mai cânte la şezători?

Ioana – Bădiţă, da‘ are cine te-aştepta? Ai furat inima cuiva?

Costică – D-apoi...voi ce-o sa aveţi de făcut? M-aţi aştepta!

Viorica – Ia seama, că ochii care nu se văd se uită!

Ileana – Fetelor, ia...hai... sa-i cântăm lui Costică, melodia ceea pe care am învățat-o de la bunica Marioara...Că pleacă sărmanul degrabă la armată, sa-şi amintească de noi!

Bunica – Țaca Mărioara era venită la noi in sat tocmai din Tara de Sus, si tare multe cantece frumoase ne-o mai adus.

Costică – Hai, hai...să vă aud, chiar mă bucur că vă gândiţi şi la mine!

CÂNTEC INTERPRETAT ÎN GRUP DE FETE (I-auzi cum mai cântă cucu‘)

Bunica – Nu-l mai jeliţi atâta, că nici n-ai să vezi cum trece armata. (*Pauză)* Şi se-ntoarce şi el, cum s-a-ntors şi moşneagul meu – cu migdalii (medalii). *(Fetele râd)*

Bunica – Râdeţi voi, râdeţi, da‘ ia sa văd ce-aţi lucrat?

Maria – Da‘ ce atâta lucru? Hai să mai jucăm o ţâră!

FRAGMENT MUZICAL DE DANS

Bunica – Moşnege, nu mă fă de ruşine! Hai mai bine să cinstim şi să ospătăm lumea asta, că de-atâta lucru li s-o fi lipit burta de spinare.

Servesc bucatele.

CÂNTEC DE GLUMĂ

Stefan si Ileana se îndepărtează din nou în altă parte a scenei.

Gheorghe – Gustoase plăcinte ai făcut, mătușă Ruţă!

Costică – Şi vinu-i gustos!

Bunica – Da‘ voi ce staţi acolo într-un colţ? **Se adresează lui Stefan si Ileana.* - Nu vă plac plăcintele?

Stefan – Ne plac, cum să nu ne placă! Da‘ ia sa-mi spuneți în care lună mănânci cel mai puţin?

Toţi – În februarie!

Bunica – Ia să-mi ghiciți şi mie o ghicitoare!

Sub un salcâmaş/ Joacă-un iepuraș ? ce e ?

Toţi – Fusul şi furca!

Bunica – Ei, dacă sunteţi toţi aşa de haţachii, vă mai spun una!

Am o juncuţă/În frunte cu steluţe/În spate cu păcate/În şale cu greşale/În pântece cu descântece?!

Ştefan – Cred că-i capra lui Dominte, care fuge şi n-o poate prinde!

Costică – Moara lui...

Ioana – Căruţa!

Bunica – N-ati ghicit, sunt stativile şi covorul!

Bunelul – Eu ghicitori nu prea ştiu, da‘ vă spun o cimilitură, ia...să văd care repetă după mine?

Capra calcă piatra/Piatra crapă-n patru/Crăpa-iar capul căprii/Cum o crăpat piatra-n patru...

Bunelul se încurcă, toţi râd.

Viorica – E târziu, haideți fetelor pe la casele noastre!

Marin – Marie, Marie, tare n-aş mai vrea sa mă duc acasă, că la tine şezătorile-s totdeauna vesele, şi plăcintele gustoase!

Catinca – Fetelor, am uitat cu totul de casă, e târziu de-acum şi afară-i întuneric, cum am să ajung eu acasă?

Marin – Lasă...Domnică, că te iau eu la mine, că maică-mea te vrea de noră, şi-apoi şi mie îmi placi!

Catinca – Ei...nu mai spune?!

Marin – Ai să vezi...dacă nu vrei de bună voie, am să te fur, dar tot a mea ai să fii!

Stefan – Ileana, da‘ tie nu ti-i frica sa te duci singurica acasă pe întunericul asta?

Ileana – Si eu care credeam ca tu ai sa mă petreci!

Toţi se ridică mulţumesc gazdelor, îşi iau rămas bun şi pleacă.

Viorica – Nu uitaţi! Vă aștept la mine la șezătoare mâine seară!

Toţi – Bine...! Vom veni...!

CONCLUZII

Notele de curs centrate pe particularitățile alcătuirii și realizării unui spectacol după un obicei popular vin în ajutorul studenților la etapa finală a studierii cursului de *Ritualuri populare*, accentul fiind pus atât pe latura teoretică, cât mai ales pe cea practică. Notele de curs propun în calitate de model, câteva fragmente de scenarii care au constituit suporturi pentru realizarea scenică a spectacolelor de licență, pe parcursul anilor de activitate a secției *Canto popular*.

Notele de curs prezintă interes și din perspectiva faptului că literatura asupra acestei teme este destul de puțină, iar publicații cu modele de scenarii nu există încă. Complexitatea procesului de alcătuire a unui scenariu după un obicei popular presupune însușirea, asimilarea și punerea în practică a unui complex de cunoștințe, respectarea unor principii generale ale abordării creației populare și a folclorului obiceiurilor în special. Conjugate în ansamblu, toate aceste cunoștințe teoretic și practice, în contextul activităților profesionale ale viitorilor specialiști în domeniu, vor conduce spre realizarea dezideratului principal al cursului – salvgardarea folclorului, prin cunoașterea teoretică, respectarea caracterului tradițional și realizarea practică a conținuturilor sale.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. *Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie şi modernitate.* Grafema Libris, Chișinău, 2009
2. Badrajan, S., *Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei*. Chișinău, Epigraf, 2002
3. Băieșu, N., *Poezia populară moldovenească a obiceiurilor de Anul Nou*. Chișinău, 1972
4. Bârlea O. *Folclor românesc*. Bucureşti, 1981
5. Bârlea, O.,*Metoda de cercetare a folclorului*.Bucureşti: Editura pentru literatură, 1969
6. Bot, N., Rituri funebre: vechime și semnificație **În:***Anuarul de folclor*. III-IV, Cluj-Napoca, 1983
7. Brătulescu M. Ceata feminină... **În:**REF 1978, nr.1
8. Brăiloiu, C., Despre bocetul de la Drăguș **În:** Opere, V.II.
9. Bucşan A. *Contribuţii la studiul „Căluşarilor”***În:** REF 1976 nr.1
10. Cantemir, D., *Descrierea Moldovei*. Chișinău, 1975
11. Caraman, P., *Colindatul la români, slavi și alte popoare*. București, 1983

12. Caraman, P., *Descolindatul în orientul şi sud-estul Europei*. Editura Univ.A.Cuza, Iași, 1997
13. Ciobanu Stanca. Funcţie primordială în repertoriul cântecelor de şezătoare. **În:** REF 1985, nr 1
14. Ciobanu, Gh., Folclorul muzical şi continuitatea poporului român. **În:** REF Nr. 4, 1988, p. 299-311
15. Cioban S. Funcţia premaritală în repertoriul cântecelor de şezătoare**În:** REF 1985, nr.2
16. Ciubotaru, S., *Nunta în Moldova*. *Cercetare monografică*. Iași, Ed. Univ. Cuza, 2000
17. Cărăbiş V. *Nunta şi furca de pe valea Jaleşului*. București, 1969
18. Colindatul în ceata bărbătească. Tipogr. Reclama, Chișinău, 2011 [disponibil online: http://www.patrimoniuimaterial.md/sites/default/files/Colindatul%20de%20ceata%20barbateasca.pdf]
19. Chiseliță, V., Badrajan, S. *Repertoriul de nuntă*, **În:** Arta muzicală a Moldovei. Istorie și modernitate. Editura Grafema Libris, Chișinău, 2009, p.166-195
20. Comișel, E., Apariția și dezvoltarea genurilor muzici populare. Particularități și elemente de sinteză **În:***Studii de etnomuzicologie*. Vol II, București, Ed. Muzicală, 1992, p.25
21. Comișel, E., Plurifuncționalitatea unor genuri folclorice **În:***Studii de etnomuzicologie*, București, 1986
22. Comișel, E., Valorificarea scenică a muzicii populare **În:***Studii de etnomuzicologie*, București, 1986
23. Constantinescu, N., Conceptul de text folcloric **În:** REF 1983, nr. 1
24. *Creația populară. Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria, Bucovina.* Chișinău, 1991
25. Cristescu, C., Jocul satului – tradiție și perspectivă. **În:** Ghidul iubitorilor de folclor, nr.10/2020, Suceava, 2020
26. Fochi, A., *Estetica oralității*. București: Editura Minerva, 1980
27. Gălușcă-Crâșmaru, T., Ritualuri pastorale. **În:***Revista de etnografie și folclor*, tom 24, nr.1, București, 1979
28. Ghidul iubitorilor de folclor, nr.1 – 10, Editura Lidana, Suceava, 2011 – 2020
29. Ghilaș, V., *Muzica etnică: tradiție și valoare*, Chișinău, 2007
30. Ghinoiu, I. *Mică enciclopedie de tradiții românești*. Editura Agora, București, 2008

31. Ghinoiu I. *Obiceiurile populare de peste an*: Dicționar. Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1997
32. Ghinoiu I. *Tainele Căluşului*. **În:***Datini* 1995 nr 1-2
33. Hâncu, A., Considerații la geneza cântecelor și bocetelor funerare În: Limba și literatura moldovenească, anul XXIV, nr. 3, Chișinău, 1981
34. Iosipescu S. Contribuţii la studiul şezătorii. **În:***Anuarul ICED*, seria B, nr.3, 1985
35. Iosipescu S. Şezătoarea. **În:***Anuarul Institutului de Etnografie şi Folclor* C.Brăiloiu. București, 1992
36. Ispas, S., *Sub aripa cerului*, București, 1998
37. Kahane, M., Georgescu-Stănculescu, L., *Cântecul zorilor și al bradului* (Tipologie muzicală), București, Ed. Muzicală, 1988
38. Kahane M., Georgescu L. *Repertoriul de șezătoare, specie ceremonială distinctă*. **În:** REF 1968, nr.4
39. Kligmann Gail Ann. *Căluşul – organizare temporală şi spațială*. **În:** REF 1978, nr.2
40. Popescu A. Elemente de continuitate geto-dace în cultura populară românească.// REF. 1980.- Nr.2.- p. 151-167
41. Marian S.Fl. *Sărbătorile la români*.Bucureşti: Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994
42. Marian, S., Fl., *Înmormântarea la români*. București, 1995
43. Moldoveanu-Nestor, E., Cununa – sărbătoare a secerișului. **În:** REF, tom9, nr,6, și tom 10, nr.1, București, 1964-1965
44. Neculiţă Gh. *Şezătoarea*. Iaşi, 1980
45. Oişteanu A. *Motive şi semnificaţii mito-simbolice în cultura tradițională românească*. Bucureşti, Editura Minerva, 1989
46. Oprea, Gh., Agapie, L., *Folclor muzical românesc*, București, 1983
47. Pop M. *Obiceiuri tradiţionale româneşti*.Bucureşti: Consiliul culturii şi educaţiei socialiste, 1976
48. Popescu A. *Obiceiurile populare – acte de comunicare*. **În:**REF. Nr.1, 1985, p. 26-36
49. Radulescu, N,. Lazăr – o versiune românească a eroului vegetaţional.**În:** REF 1966 nr. 4
50. Sevastos, E., *Literatura populară, Vol. I. Cântece moldovenești, Nunta la români.* București, Ed. Minerva, 1990
51. Ştefănucă, P., *Folclor şi tradiţii populare*. Vol. I.Chişinău: Editura Ştiinţa, 1991

52. Ştefănucă, P.,*Folclor şi tradiţii populare*. Vol. II, Chişinău: Editura Ştiinţa, 1991
53. Vrabie, Gh., Folclorul. *Obiect, principiu, metodă, categorii*. Bucureşti: Editura Academiei RSR, 1970
54. Vulcănescu, R.,*Măştile populare*. Bucureşti: Editura ştiinţifică, 1970.
55. Vasiliu A. Cum se făcea şezătoarea la Tătăruşi. **În:** Rev. Şezătoarea, 1975, nr 1-2

COLECȚII DE FOLCLOR

56. *Aprindeți luminile*. Alc. A. Tamazlâcaru. Editura Sirius, Chișinău, 2002
57. Blajinu, Dumitru. Cântă inima şi dorul. Chişinău: Cartea Moldovei, 2000.
58. Blajinu, Dumitru. Antologie de folclor muzical. 1107 melodii şi cântece din Moldova istorică, Constanţa: Ex Ponto, 2002.
59. Blajinu, Dumitru. Rapsodul Filip Todiraşcu. Chişinău: Pontos, 2002
60. Breazul, G., *Colinde*. București, 1998
61. *Colinde din Transnistria*, red. A. Ionescu. Chișinău, 1985
62. Ciaicovschi-Mereșanu, G., *Leru-i ler*, Chișinău, 1986
63. Delion, P., Nașterea, cumetria din zona Mitoc, jud. Botoșani, Iași, 1988
64. Filip, I., Mai primiți căluțul? Teatru folcloric. Editura Cartdidact, Chișinpău, 2018
65. *Folclor din câmpia Sorocii*. Chișinău, 1989
66. *Folclor din nordul Moldovei*. Chișinău, 1983
67. *Folclor din stepa Bălților*. Chișinău, 1986
68. *Folclor din Țara Fagilor*. Chișinău, 1993
69. Gălușcă, T.; Nicola, I., *Folclor român din Basarabia*, Chișinău, Ed. Știința, 1999
70. Rusnac, C., (Alc.) *Ca la noi în sat*, Chișinău, Ed. Literatura Artistică, 1985
71. *Pe drumuțul dorului. Caiet de folclor*. Alc. A. Tamazlâcaru, Ed. Șearec, Chișinău, 2001